

Цицюра Володимир Іванович

*кандидат юридичних наук, заслужений юрист України,
полковник юстиції, заступник начальника*

*Управління розвитку військової юстиції та взаємодії з правоохоронними органами
Головного управління військової юстиції Міністерства оборони України*

Tsytsiura Volodymyr

Colonel of Justice, Candidate of Legal Sciences, Honored Lawyer of Ukraine,

Deputy Head of the Department for the Development of

Military Justice and Cooperation with Law Enforcement Bodies of the

Main Department of Military Justice of the Ministry of Defense of Ukraine

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-10-10415

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ В УКРАЇНІ LEGAL REGULATION OF SPECIAL LEGAL REGIMES IN UKRAINE

Анотація. Вступ. В умовах збройної агресії РФ проти України та тривалій гії в Україні правового режиму воєнного стану все більше уваги приділяється врегулюванню суспільних відносин, які пов'язані з обороноздатністю держави та виникли в умовах війни. Це призводить до змін та доповнень у законодавстві України, яке намагаються привести до умов сьогодення. Питання особливих правових режимів відіграє особливу роль у цьому питанні, враховуючи те, що правовий режим воєнного стану є одним із видів особливих правових режимів в Україні. В зв'язку з чим постає необхідність у дослідженні питання правового регулювання особливих правових режимів та їх впливу на регулювання суспільних відносин в зазначеній сфері.

Мета. Метою дослідження є розкриття різних підходів до визначення поняття «правове регулювання», аналіз нормативно-правових актів, які регулюють питання особливих правових режимів в Україні, що дозволяє дослідити законодавство України з питань особливих правових режимів в Україні.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження є нормативно-правова база, яка регулює питання особливих правових режимів та праці науковців (вітчизняних та зарубіжних), що вивчали та досліджували питання поняття «правового регулювання». В процесі дослідження було використано загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання, за допомогою яких проаналізовані різні доктринальні підходи до розуміння поняття «правове регулювання», а також їх вплив на формування нормативної бази, які регулюють питання особливих правових режимів. Крім цього в процесі дослідження використовується діалектичний метод пізнання, який дозволив визначити якісні характеристики феномену, що досліджується.

Результати. На підставі розуміння поняття «правове регулювання» було сформовано систему нормативно-правових актів стосовно особливих правових режимів. При цьому зазначено, що дані відносини, зокрема правовий режим воєнного стану, в умовах сьогодення потребують особливої уваги. Крім цього встановлено, що механізми та законодавство в досліджуваній сфері не є досконалим та потребує постійного вдосконалення з метою приведення його до умов сьогодення та можливе лише враховуючи досвід провідних країн світу та реалій сьогодення.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на дослідженні окремих видів особливих правових режимів, що допоможе більш глибоко дослідити порушені питання та у разі необхідності врегулювати (вдосконалити) питання пов'язані з правовим регулюванням особливих правових режимів в Україні.

Ключові слова: правове регулювання, нормативно-правові акти, особливі правові режими, воєнний стан, надзвичайний стан, тимчасово окуповані території, зона надзвичайної екологічної ситуації.

Summary. Introduction. Given the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine and the prolonged martial law regime in Ukraine, more and more attention is being paid to the regulation of social relations connected to the defense capability of the State and arising in the time of war. This leads to changes and amendments to the legislation of Ukraine, which is being brought to the current conditions. The issue of special legal regimes plays a special role in this regard, given that the legal regime of martial law is one of the types of special legal regimes in Ukraine. In this regard, there is a need to study the issue of legal regulation of special legal regimes and their impact on the regulation of public relations in this area.

Objective. The purpose of the study is to reveal different approaches to the definition of the concept of “legal regulation”, and to analyze the legal acts regulating the issues of special legal regimes in Ukraine, which allows to study the legislation of Ukraine on special legal regimes in Ukraine.

Materials and Methods. The research materials are the legal framework regulating the issues of special legal regimes and the works of scholars (domestic and foreign) who have studied and researched the concept of “legal regulation”. In the course of the study, the author used general scientific and special legal methods of cognition, with the help of which various doctrinal approaches to understanding the concept of “legal regulation” were analyzed, as well as their impact on the formation of the regulatory framework governing the issues of special legal regimes. In addition, the study uses the dialectical method of cognition, which allowed to determine the qualitative characteristics of the phenomenon under study.

Results. Based on the understanding of the concept of “legal regulation”, the author has formed a system of legal acts relating to special legal regimes. It is noted that these relations, in particular, the legal regime of martial law, require special attention in today’s conditions. In addition, the author establishes that the mechanisms and legislation in the area under study are not perfect and require constant improvement in order to bring them up to date, and this is possible only with due regard to the experience of the leading countries of the world and the realities of today.

Prospects. In further scientific research, it is proposed to focus on the study of certain types of special legal regimes, which will help to explore the issues raised in more depth and, if necessary, to regulate (improve) the issues related to the legal regulation of special legal regimes in Ukraine.

Key words: legal regulation, legal acts, special legal regimes, martial law, state of emergency, temporarily occupied territories, environmental emergency zone.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвиток суспільства тісно пов’язаний із правовим регулюванням усіх сфер життєдіяльності людини. При цьому особливої уваги заслуговує сфера оборони, зокрема врегулювання питання особливих правових режимів, в тому числі правового режиму воєнного стану. В умовах сьогодення зазначене питання набуло підвищеної уваги в зв’язку з військовою агресією РФ проти України, в тому числі тимчасовою окупацією частини територій, а також введенням в Україні воєнного стану. Категорія «правове регулювання» відображає процес перетворення права із можливості у реальну дійсність та становить певну систему юридичних засобів за допомогою яких відбувається врегулювання відносин. Однак науковий аналіз правового регулювання та структури системи законодавства, в тому числі щодо особливих правових режимів, в умовах сьогодення набуває своєї актуальності, особливо в умовах тривалої дії воєнного стану та необхідності забезпечення діяльності держави в цих умовах.

Наявність різних підходів та позицій науковців і юристів відносно сутності правового регулювання та системи законодавства, в тому числі стосовно особливих правових режимів, доводить необхідність у дослідженні порушеної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Розгляд теми ґрунтується на працях фахівців вітчизняної науки в сфері держави і права, адміністративного права. В сучасний період проблемами пов’язаними з поняттям «режиму» містяться у працях вітчизняних вчених О. Петришина [1], Н. Оніщенко [2]. Колектив вітчизняних дослідників, зокрема О. Котенко [3], М. Цвік [4], В. Гайворонський [5], досліджували категорію «правове регулювання», його місце в системі права. М. Козюбра [6], W. Hurst [7], опрацьовували питання правового режиму та його роль в системі правового регулювання. О. Бу-

ханевич [8], А. Мерник [8] досліджували питання особливих правових режимів та їх видів.

Разом з тим залишаються не вирішеними проблемні питання в частині розкриття різних підходів до визначення поняття «правове регулювання», в тому числі не розкрито питання правового регулювання особливих правових режимів, аналізу актів законодавства України, що регулюють порушені питання, а також дослідження законодавчих актів України щодо питань особливих правових режимів в Україні.

Метою дослідження є розкриття різних підходів до визначення поняття «правове регулювання», аналіз нормативно-правових актів, які регулюють питання особливих правових режимів в Україні, що дозволяє дослідити законодавство України з питань особливих правових режимів в Україні.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження є нормативно-правова база, що врегулює особливі правові режими та праці науковців (вітчизняних та зарубіжних), що вивчали та досліджували питання поняття «правового регулювання». В процесі дослідження було використано методи пізнання (загальнонаукові та спеціально-юридичні), на підставі яких аналізувались доктринальні підходи поняття «правове регулювання», а також їх вплив на формування нормативної бази, які регулюють питання особливих правових режимів. Крім цього в процесі дослідження використовується діалектичний метод пізнання, який дозволив визначити різні характеристики феномену, що досліджується.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння поняття «правове регулювання» потрібно зазначити, що поняття «регулювання» (від латинського «regula» — планка, правило) розглядають, як вплив на певний об’єкт шляхом його впорядкування [1, с. 180]. При цьому процес самого регулювання може бути спрямований на досить широке коло суб’єктів

суспільних відносин (громадяни, держава, державні органи, місцеві органи, юридичні особи) [2, с. 3–8].

Правове регулювання характеризує творчу сторону права, зокрема його процес перетворення в дійсність та є одним із факторів у системі соціального управління суспільних відносин. За допомогою його відбувається регламентація відносин в суспільстві. Також потрібно зазначити, що правове регулювання включає систему різноманітних загальнообов'язкових засобів: юридичні приписи, факти, правові норми та відносини, набуття правового статусу громадян та їх право та дієздатності, в тому числі юридичних осіб тощо за допомогою яких здійснюється врегулювання суспільних відносин в державі.

Правове регулювання розглядають як впорядкування суб'єктів суспільних відносин за допомогою загальнообов'язкових засобів і індивідуальних приписів, що в разі необхідності забезпечується примусом держави [3]. В.Ткаченко та Є.Ручкін зазначають, що метою правового регулювання є забезпечення визначеної сукупності соціальних інтересів, які вимагають правового гарантування та воно може бути охарактеризоване як процес впорядкування відносин в суспільстві, що забезпечується за допомогою юридичних засобів [4, с. 207–208].

Правове регулювання за допомогою засобів права задовольняє у необхідності потреби та інтереси суспільства. Воно має запроваджувати для регулювання юридичні засоби стосовно поведінки та діяльності фізичних та юридичних осіб, блокуючи при цьому окремі деструктивні форми їх поведінки та стимулюючи їх конструктивну активність.

Якщо говорити про правове регулювання то потрібно зазначити, що воно забезпечується трьома способами (дозволу, зобов'язання, заборони), що відповідає безпосередній формі реалізації норм права (використання, виконання, дотримання), що в сукупності встановлюють порядок дій громадян, державних та місцевих органів влади, а також надають можливість вибору одного з встановлених варіантів поведінки, або забороняють здійснення окремих дій, в тому числі дають право діяти (утримуватися від дій) на свій розсуд [5].

Що стосується правового режиму то, наприклад, М.Козюбра визначає його як специфічний порядок правового регулювання окремої сфери відносин, що здійснюється шляхом поєднання та співвідношенням його типів, способів, та методів [6, с. 101]. У зарубіжних працях під правовим режимом розуміють систему правил, які регулюють окрему сферу діяльності, що ґрунтується на праві [7, с. 21].

Вчені О.Буханевич, А.Мерник в своїх публікаціях розглядають питання особливих правових режимів як визначений особливими обставинами порядок функціонування суб'єктів права, який направлений на врегулювання суспільних відносин в державі, окремій території в порядку передбаченому нормами права шляхом застосування специфічних методів і засобів [8, с. 76].

В свою чергу, якщо розглядати питання правового регулювання особливих правових режимів в Україні то потрібно зазначити, що воно відбувалось та розвивалось одночасно після проголошення незалежності України та поступово закріплювалося в цілому ряді нормативно-правових актів, які регулюють порушені питання.

Особливе місце серед усіх законодавчих актів, які направлені на врегулювання відносин, які регулюють питання особливих правових режимів займають закони. В багатьох наукових джерелах закон визначають як нормативний-правовий акт, який приймається органом законодавчої влади, або прийнятий на підставі референдуму в спеціальному визначеному порядку основним призначенням якого є врегулювання найважливіших сфер суспільних відносин в державі [6, с. 178]. В законах як правило закріплюються юридичні приписи, що визначають завдання та цілі (принципи) функціонування особливих правових режимів в Україні. Закон є правовим актом первинного характеру, при цьому всі інші підзаконні законодавчі акти, які приймалися на його виконання повинні базуватися на його положеннях та не суперечити йому. На нашу думку саме закон, в тому числі Конституція України (далі — КУ), як основний закон держави, посідає одну з головних позицій в правовому регулюванні особливих правових режимів в Україні, які насичені також великою кількістю підзаконних актів (відомчими та внутрішніми), а також актами органів місцевого самоврядування.

З урахуванням вищезазначеного потрібно зазначити, що правове регулювання більшості особливих правових режимів має чітку ієрархічну структуру — КУ, закони України (далі — ЗУ), підзаконні нормативно-правові акти, акти органів місцевого самоврядування.

Основні засади особливих правових режимів в Україні базуються на принципах, які закладені в нормативному акті, що має найвищу юридичну силу — КУ [9].

КУ визначає, що до особливих правових режимів відносяться: воєнний стан, надзвичайний стан, зона надзвичайної екологічної ситуації (ст. 92) [9].

Враховуючи, військову агресію РФ проти України та тимчасову окупацію окремих територій України в 2014 році в державі на рівні ЗУ був запроваджений ще один вид особливого правового режиму, а саме: тимчасово окуповані території (ст. 4) [10].

Конституцією України передбачено ряд імперативних норм, які стосуються особливих правових режимів, зокрема, закріплено неможливість її зміни під час дії воєнного чи надзвичайного стану (ст. 157) [9]; допускається примусове відчуження об'єктів права приватної власності з можливістю повного відшкодування їх вартості після закінчення дії воєнного чи надзвичайного стану (ст. 41) [9]; в період дії воєнного чи надзвичайного стану обмежуються окремі права і свободи людини визначені

КУ (ст. 64) [9], встановлюється особливий порядок скликання чергових сесій Верховної Ради України та зазначено про недопустимість проведення чергових виборів до Верховної Ради України (ст. 83) [9], а також зазначено, що робота чи служба, що виконується людиною відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан не вважається примусовою працею (ст. 43) [9].

В КУ визначені також особливі повноваження Президента України та Верховної Ради України щодо прийняття рішення про введення в Україні воєнного стану, надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації (ст.ст. 85,106) [9] та повноваження АР Крим щодо ініціювання введення надзвичайного стану та встановлення зон надзвичайної екологічної ситуації (ст. 138) [9].

Правовий режим особливих правових режимів, крім КУ [9], врегульований також на рівні ЗУ, які регулюють правовий режим воєнного стану [11], надзвичайного стану [12], тимчасово окупованих територій [10], а також зон надзвичайної екологічної ситуації [13].

Зазначені ЗУ є основними законодавчими актами, які визначають зміст, порядок введення та скасування особливих правових режимів, організаційно-правові засади державних органів влади (військових адміністрацій та військового командування), а також місцевих органів влади, юридичних осіб, в тому числі встановлюють гарантовані державою права і свободи громадян та законні інтереси юридичних осіб.

Крім зазначених ЗУ питання особливих правових режимів регулюється іншими спорідненими ЗУ, зокрема питання правового режиму воєнного стану врегульовано також в ЗУ, які регулюють питання оборони України, Збройних Сил України, національної безпеки України, а також порядок роботи та діяльності військово-цивільних адміністрацій тощо; питання правового режиму надзвичайного стану та зон надзвичайної екологічної ситуації — Кодексом цивільного захисту України, тощо; тимчасово окупованих територій — ЗУ, які регулюють питання державного кордону України, санкцій, тощо.

На підставі вищезазначеного можна прийти до висновку, що правовою основою введення особливих правових режимів є КУ, ЗУ про правовий режим воєнного стану [11], надзвичайного стану [12], зони надзвичайної екологічної ситуації [13], про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України [10], а також відповідні укази Президента України (далі — указ ПУ) про запровадження відповідного особливого правового режиму, затверджений Верховною Радою України, в разі необхідності. На сьогодні в Україні враховуючи відкрити військову агресію РФ проти України в державі було запроваджено воєнний стан, який триває і по теперішній час (указ ПУ «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» від 23.07.2024 № 470/2024 [14]).

Важливу роль в питання правового регулювання особливих правових режимів відіграє Президент України, який відповідно до законодавства України є також Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України, що в межах своєї компетенції видає акти, які є обов'язковими на всій території України.

Указами ПУ, запроваджується та скасовується всі особливі правові режими, які визначені КУ, або в окремих її місцевостях; утворюються та призначаються голови військових адміністрацій; регулюються інші питання щодо роботи державних та місцевих органів влади в умовах дії особливих правових режимів, зокрема, затверджується персональний склад ставки Верховного Головнокомандувача (указ ПУ від 24.02.2022 № 72/2022); вводяться рішення Ради національної безпеки і оборони України (далі — рішення РНБО України) (указ ПУ від 11.05.2022 № 326/2022 про введення рішення РНБО України від 11.05.2022 року стосовно примусового вилучення в Україні об'єктів права власності РФ та її резидентів), тощо.

Вагому роль у питаннях правового регулювання особливих правових режимів в Україні відводиться також Раді РНБО України, яка згідно законодавства України подає пропозиції щодо питань мобілізації (повної або часткової), оголошення стану війни, введення воєнного чи надзвичайного стану на всій території України або на окремих її територіях, оголошення певних місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації на розгляд Президентів України.

Рада РНБО України є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентів України, основним призначенням якої є координація і контроль діяльності органів державної виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони (ст. 107) [9]. Відповідно до ЗУ «Про Раду РНБО України» її рішення вводяться в дію указом ПУ, приймаються двома третинами голосів її членів та є обов'язковими до виконання державними органами влади (ст. 10) [15].

У правовому регулюванні особливих правових режимів, крім ЗУ, важливу роль також відіграють підзаконні нормативно-правові акти. Зазначені акти приймаються державними органами влади для ефективного виконання приписів та положень закону. В системі національного права ці акти посідають особливе місце та до них відносяться акти Кабінету Міністрів України (розпорядження та постанови), рішення та накази міністерств та інших центральних органів влади тощо.

Кабінет Міністрів України (далі — КМУ) видає постанови і розпорядження, що конкретизують правові норми актів вищої юридичної сили (ЗУ, указів ПУ), вносить подання до Президента України про запровадження, або скасування правового режиму зони надзвичайної екологічної ситуації, а також регулює та деталізує окремі питання особливих правових режимів. Наприклад, постановою КМУ

регулюється питання класифікації надзвичайних ситуацій; здійснюються та запроваджуються окремі заходи правового режиму воєнного стану; встановлюється особливий режим в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан; встановлюються заборони або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан; регулюються питання прикордонного режиму, тимчасового закриття пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю тощо.

Рішення та накази міністерств і відомств, як правило мають обмежену сферу дію та направлені для реалізації відповідних вимог законів, указів ПУ, рішень КМУ та являють собою результат діяльності посадових осіб державних органів в межах їх компетенції. За допомогою їх видання деталізуються питання особливих правових режимів воєнного стану в Україні та безпосередньо впроваджуються їх заходи у повсякденне життя.

Важливе значення для забезпечення особливих правових режимів мають також рішення сил безпеки й оборони (Міністерства оборони України, Національної гвардії України, Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Державної служби з надзвичайних ситуацій України тощо). Зокрема, силами безпеки й оборони для виконання заходів особливих правових режимів правового режиму воєнного стану видаються накази, якими унормовуються питання, пов'язані із нормативним та правовим забезпеченням сил безпеки й оборони в умовах особливих правових режимів, організовується виконання комплексу заходів особливих правових режимів, посилюється координація дій за напрямками забезпечення потреб Збройних Сил України, Державної служби з надзвичайних ситуацій України матеріальними засобами та ресурсами, а також налагоджується оперативний обмін інформацією між силами безпеки і оборони з метою прийняття виважених рішень та інформування вищого керівництва держави щодо виконання заходів особливих правових режимів в Україні.

Важливу роль в питаннях правового регулювання особливих правових режимів відіграють підзаконні акти місцевих органів влади, які приймаються органами місцевого самоврядування в межах повноважень, або іншими органами державної влади, яким делеговані повноваження місцевих органів влади. Зазначені акти видаються на виконання нормативно-правових актів та спрямовані на реалізацію заходів особливих правових режимів. При цьому дія цих актів поширюється лише на певну територію в межах компетенції органу місцевого самоврядування.

Наприклад, на рівні районів, областей державної адміністрації на час дії воєнного стану набувають статусу військових адміністрацій, повноваження яких визначені в ст. 15 [11], серед яких повноваження щодо реалізації та втілення заходів право-

вого режиму воєнного стану на окремих територіях, скасування прийнятих актів органів місцевого самоврядування, які не відповідають КУ та законам України. В свою чергу Верховній Раді Автономної Республіки Крим делеговані повноваження щодо ініціювання в установленому порядку припинення дії правового режиму зони надзвичайної екологічної ситуації на всій території АР Крим, або окремих її місцевостях (ст. 9) [13].

Висновки і перспективи подальших досліджень. З урахуванням вищезазначеного можна констатувати, що правове регулювання особливих правових режимів реалізується за допомогою системи нормативних документів, які почали формуватися з набуттям незалежності Україні і продовжують прийматися по теперішній час. Питання правового режиму особливих правових режимів знайшли своє закріплення в КУ, ЗУ, указах ПУ та підзаконних актах відомчого та міжвідомчого характеру, а також в актах органів місцевого самоврядування, які прямо чи опосередковано регламентують та забезпечують реалізацію заходів особливих правових режимів. Зазначені нормативно-правові акти звичайно не є досконалими та потребують постійного вдосконалення з метою приведення їх до умов сьогодення, а їх удосконалення можливе лише враховуючи досвід провідних країн світу та реалій сьогодення.

Тлумачення юридичних норм законів, які регулюють особливі правові режими свідчать, що метою їх запровадження є запобігання загроз екологічній, національній безпеці, правам та свободам громадян, зокрема також іншим державним інтересам. У різних країнах зазначені особливі режими мають різні назви, зокрема: стан тривоги та облоги, надзвичайний та воєнний стан тощо. В законодавстві України залежно від специфіки загрози та кінцевої мети правового регулювання виділяють наступні особливі правові режими: тимчасово окупована територія, воєнний стан, надзвичайний стан, а також зона надзвичайної екологічної ситуації.

Військова агресія РФ на території України та реалізація в практичній площині заходів правового режиму воєнного стану в Україні активізувало процес подальшого наукового вивчення й удосконалення порушених питань, що повинно створити дієві та практичні правові механізми пов'язані з правовим регулюванням питань особливих правових режимів, в тому числі правового режиму воєнного стану. Зокрема на сьогодні, якщо говорити про правовий режим воєнного стану, залишаються не врегульованими питання продовження терміну дії воєнного стану в умовах триваючої військової агресії з боку РФ; початку «воєнних дій» та «воєнного стану»; розмежування та закріплення ключових понять «воєнний стан» та «стан війни», тому питання правового регулювання особливих правових режимів та зокрема правового режиму воєнного стану є на часі та потребує подальшого дослідження.

Література

1. Петришин О. Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. Х. : Право. 2014. 368 с.
2. Оніщенко Н. М. Правове регулювання та правовий вплив: поняття, взаємобумовленість та відмінність. *Держава і право*. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2004. Вип. 25. С. 3–8.
3. Котенко О. А. Правове регулювання в контексті дії права та його основоположних принципів. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 199–202. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63846/41-Kotenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 15.10.2024).
4. Загальна теорія держави і права : підручник. За ред. В. М. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. С. 584.
5. Гайворонський В. Джерела права. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 3. С. 56–65. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4582> (дата звернення: 15.10.2024).
6. Загальна теорія права : підручник. За заг. ред. М. І. Козюбри, К. : Віатре, 2015, 392 с.
7. Hurst W. Understanding Legal Regimes. In *Ruling before the Law: The Politics of Legal Regimes in China and Indonesia. Cambridge Studies in Law and Society*. 2018. P. 13–47. Cambridge: Cambridge University Press. doi: 10.1017/9781108551502.003. URL: <https://shorturl.at/hjBCN> (дата звернення: 15.10.2024).
8. Буханевич О., Мерник А., Петришин О. Підходи до розуміння категорії «спеціальні правові режими». *Журнал Національної академії правових наук України*. 2021. № 28 (1). С. 71–78.
9. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
10. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
11. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
12. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
13. Про зону надзвичайної екологічної ситуації : Закон України від 13.07.2000 р. № 1908-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
14. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 23.07.2024 р. № 470/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/470/2024#n2> (дата звернення: 15.10.2024).
15. Про Ради національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.10.2024).

References

1. Petryshyn O. (2014). *Teoriia derzhavy i prava: pidruch. dlia stud. yuryd. vyshch. navch. zakl.* [Theory of the state and law: a textbook for students of legal higher educational institutions] X.: Pravo. 368 s. [in Ukrainian].
2. Onishchenko N. M. (2004). *Pravove rehuliuвання ta pravovyi vplyv: poniattia, vzaïmoobumovlenist ta vidminnist. Derzhava i pravo.* [Legal regulation and legal influence: concept, interdependence and difference. State and law] Vyp. 25. K.: In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. S. 3–8 [in Ukrainian].
3. Kotenko O. A. (2012). *Pravove rehuliuвання v konteksti dii prava ta yoho osnovopolozhnykh pryntsypiv* [Legal regulation in the context of the operation of law and its fundamental principles]. *Almanakh prava*. Vyp. 3. S. 199–202. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63846/41-Kotenko.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
4. Tsvik V., Petryshyn V. (2009). *Zahalna teoriia derzhavy i prava: pidruchnyk.* [General theory of the state and law: a textbook]. Kharkiv: Pravo. S. 584 [in Ukrainian].
5. Haivoronskyi V. (2001). *Dzherela prava* [Sources of law]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. № 3. S. 56–65. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4582> [in Ukrainian].
6. Koziubry M. I. (2015). *Zahalna teoriia prava: pidruchnyk* [General theory of law: textbook]. K: Viate. 392 s. [in Ukrainian].
7. Hurst W. (2018). *Understanding Legal Regimes. In Ruling before the Law: The Politics of Legal Regimes in China and Indonesia. Cambridge Studies in Law and Society*. P. 13–47. Cambridge: Cambridge University Press. doi: 10.1017/9781108551502.003; URL: <https://shorturl.at/hjBCN>.
8. Bukhanevych O., Mernyk A., Petryshyn O. (2021). *Pidkhody do rozuminnia katehorii “spetsialni pravovi rezhymy”* [Approaches to understanding the category “special legal regimes”]. *Zhurnal Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. № 28 (1). S. 71–78 [in Ukrainian].
9. Verkhovna Rada of Ukrainy. (1996). *Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine] vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
10. Verkhovna Rada of Ukrainy. (2014). *Pro zabezpechennia prav i svobod hromadian ta pravovyi rezhym na tymchasovo okupovaniï terytorii Ukrainy* [On ensuring the rights and freedoms of citizens and the legal regime in the temporarily occupied territory of Ukraine] vid 15.04.2014 r. № 1207-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> [in Ukrainian].

11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu [About the legal regime of martial law] vid 12.05.2015 r. № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].
12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2000). Pro pravovyi rezhym nadzvychainoho stanu [About the legal regime of the state of emergency] vid 16.03.2000 r. № 1550-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> [in Ukrainian].
13. Verkhovna Rada of Ukraine. (2000). Pro zonu nadzvychainoi ekolohichnoi sytuatsii [About the zone of emergency ecological situation] vid 13.07.2000 r. № 1908-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14#Text> [in Ukrainian].
14. Ukaz Prezydenta Ukrainy. (2024). Pro prodovzhennia stroku dii voiennoho stanu v Ukraini [On the extension of the martial law in Ukraine] vid 23.07.2024 r. № 470/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/470/2024#n2> [in Ukrainian].
15. Verkhovna Rada of Ukraine. (1998). Pro Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy [About the National Security and Defense Council of Ukraine] від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].